

Sklad skupne potrošnje gospodarskih organizacij

Zadnje zasedanje zvezne ljudske skupščine (pred njeno razpustitvijo) karakterizira med drugim tudi sprejem več važnih zakonskih predpisov s področja gospodarske zakonodaje, ki pomenijo nadaljnjo obdelavo našega gospodarskega sistema. Novi zakoni so še bolj povečali pravice delovnih kolektivov pri upravljanju podjetij.

Eden izmed teh predpisov, zakon o sredstvih gospodarskih organizacij, vnaša v pravni režim posameznih delov premoženja, ki je bilo izročeno v upravljanje gospodarskim organizacijam, oziroma, do katerih imajo pravico uporabljanja, nekatere novosti. Ena izmed njih je ustvaritev sklada skupne potrošnje tako, da predpisi odpravljajo sklad ali sredstva za samostojno razpolaganje. (Amortizacijski sklad hkrati preneha biti sklad, vodil pa se bo kot sredstva za amortizacijo. Določene spremembe so bile vnešene tudi v pravni režim osnovnih in obratnih sredstev ali njihovih skladov).

Preden podrobneje opišemo ta novi sklad, moramo priponniti, da je bil njegov namen obsežen v prejšnjem skladu (ali sredstvih) za samostojno razpolaganje, le da je imel tudi druge, bolj široke namene. Z novim zakonom, so dobile gospodarske organizacije večje pravice glede investiranja in ustvarjanja lastnih sredstev za investicije ter sploh za gospodarske naložbe, ker same razdeljujejo svoj čisti dohodek na sklade in plače (ali osebni dohodek delavcev). S tem je odpadla tudi potreba po posebnih sredstvih ali skladu, s katerim bi lahko gospodarska organizacija bolj samostojno razpolagala v gospodarske namene. Ostala je samo potreba po sredstvih, iz katerih bi lahko zadovoljevali določene splošne kulturne potrebe delovnega kolektiva, po sredstvih, s katerimi bi izboljšali splošne življenjske in delovne pogoje članov delovnega kolektiva in njihovih družin, čemur delno služil tudi prejšnji sklad za samostojno razpolaganje. Ta potreba je našla svojo zadovoljitev v skladu skupne potrošnje.

Način nastanka

Sredstva sklada skupne potrošnje se lahko oblikujejo iz več virov. Ustanovitelj lahko s samim ustanovitvenim aktom določi del sredstev, ki jih zagotovi gospodarski organizaciji, za ta sklad, kar odredi v ustanovitvenem aktu. Nadalje je mogoče ta sredstva dobiti z različnimi pogodbami (s pogodbo o prenosu sredstev brez nadomestila ali s kakšno drugo pogodbo na primer s pogodbo o posojilu ali kakšnem drugem kreditnem poslu), z dotacijami, sanacijami ali s proizvodnjo nekaterih stvari, ki spadajo v ta sklad, v svoji režiji. Razen teh virov sredstev, ki se navadno pojavijo že pri sami ustanovitvi, je najvažnejši, in to stalni vir — čisti dohodek gospodarske organizacije, ki ga razdeljuje delavski svet. Po tem ko gospodarska organizacija poravnava iz skupnega dohodka obveznosti do družbene skupnosti (a po izločitvi tistega,

kar je vložila v proizvodnjo), razdeli namreč ostanek, ki pomeni čisti dohodek organizacije, delavski svet na sredstva za sklade gospodarske organizacije in sredstva za osebne dohodke delavcev. To lahko napravi delavski svet neposredno z zaključnim računom ali kasneje s posebnim sklepom v breme nerazporejenih sredstev (iz čistega dohodka).

Pri tem sestavljajo sredstva tega sklada denarni zneski, ki so bili vloženi v ta sklad, prav tako pa tudi stvari in zemlja, ki so bile kupljene ali vložene v sklad na kakšni drugi podlagi, katerih investicijsko vzdrževanje ali morebitna odplačila grede v breme tega sklada.

Namen

Uporabljanje sredstev tega sklada reguliramo s pravili gospodarske organizacije in sklepi delavskega sveta. V okviru sklada skupne potrošnje je mogoče določiti s pravili tudi sredstva za posebne namene. Kakor smo rekli, je splošni namen ali smoter, za katerega lahko gospodarske organizacije uporabljajo sredstva tega sklada, izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev članov kolektiva in njihovih družin, torej v namene, ki služijo splošni, skupni potrošnji vseh članov kolektiva. A to je lahko:

a) samostojno ali skupno investiranje s kakšno drugo gospodarsko ali družbeno organizacijo v objekte družbenega standarda, kakršni so stanovanjske hiše, ustanove za

nego in vzgojo otrok, uslužnostni obrati za pomoč gospodinjstvom itd., kakor tudi za tekoče in investicijsko vzdrževanje teh sredstev ali objektov vključno stroške za zavarovanje in druge morebitne stroške;

b) za strokovno izobraževanje delavcev in štipendiranje študentov in dijakov;

c) za kulturne potrebe delavcev in organiziranje kulturnega razvedrila ali kakšne druge splošne potrebe organizacije in delovnega kolektiva;

č) za izpolnjevanje obveznosti, ki bremenijo stvari, vložene v ta sklad, ali ki so nastale ob pridobitvi teh sredstev. Iz tega sklada je na primer mogoče odplačevati posojila, ki so bila najeta za ta sklad.

Investiranje v objekte družbenega standarda ali v gradnjo otroških ustanov in uslužnostnih obratov za gospodinjstvo lahko opravi gospodarska organizacija tudi s prenosom sredstev tega sklada brez nadomestila v ustrezne družbene sklade z določljivo pogojev za ta prenos. Gospodarska organizacija lahko ta sredstva posodi družbenim skladom v te namene.

Razen tega rednega namena bodo sredstva sklada skupne potrošnje, ki bodo ostala neporabljena, prenesena v rezervni sklad v primerih, če v rezervnem skladu ni dovolj sredstev za plačilo obveznosti, ki grede v breme rezervnega sklada.

Razen obveznega prenosa lahko delavski svet tudi po svoji volji prenese sredstva tega sklada v vse druge sklade (sklad osnovnih sredstev, sklad obratnih sredstev in v sam rezervni sklad).

Ob izločitvi dela čistega dohodka v sklad skupne potrošnje je gospodarska organizacija dolžna, da od zneska, ki ga odvede v ta sklad, plača prispevek proračunom politično teritorialnih enot, in to v višini 20 odstotkov čistega dohodka, ki ga vложи v ta sklad.

Sredstev tega sklada ni mogoče v nobenem primeru uporabiti za zvišanje osebnih dohodkov delavcev.

Razpolaganje — upravljanje

Gospodarska organizacija je v okviru zakona upravičena uporabljati in razpolagati s sredstvi tega sklada. Gospodarska organizacija mora s tem premoženjem ravnati s pozornostjo dobrega gospodarja. Zavarovati mora neodpisano vrednost tega premoženja.

Pravico do uporabljanja tega sklada je mogoče omejiti v skladu z gibanji v gospodarstvu samo s predpisi ljudske skupščine.

O posameznih uporabah sredstev tega sklada odloča načelno delavski svet. Za uporabe v določene namene in do določene višine je mogoče prenesti to pravico na upravni odbor in direktorja gospodarske organizacije.

Stvari iz sklada skupne potrošnje so lahko predmet pravnega prometa, lahko se prodajajo in kupujejo. Tudi o tem odloča delavski svet. S pravili je mogoče to pooblastilo (za nakupe in prodaje do določenega zneska) prenesti na upravni odbor ali direktorja kakor v prejšnjem primeru. Nakup in prodaja se opravi z javno licitacijo, z licitacijo s pismenimi ponudbami ali z neposredno pogodbo. Način licitacije določi delavski svet ali za sredstva, za ka-

terege sta pooblaščen, upravni odbor ali direktor.

Prenos sredstev se mora opraviti za nadomestilo, kot druga stranka pa ne morejo sodelovati državljani ali državljanokopravne osebe. Če pa z javnim licitiranjem ni prišlo do prodaje stvari, jih je mogoče prenesti iz sklada skupne potrošnje tudi brez nadomestila. Hkrati s stvarjo se prenese tudi sorazmeren del dolgov, ki bremenijo stvari, za katere gre. V tem primeru je potrebno, da prevzame novega dolžnika tudi upnik gospodarske organizacije, ki prenese stvar. V nasprotnem primeru sporazumen prevzem dolga nima učinka nasproti takim upnikom. V vsakem primeru ostane organizacija, ki je prenesla stvari, še naprej v zavezi do upnika, če jih novi dolžnik, ki je s stvarmi prevzel tudi dolgove, ne bo mogel ali hotel plačati. Glede na to, da bodo tudi take organizacije, ki bodo začele razne investicije družbenega standarda, pa jih ne bodo mogle same dovršiti, bodo imele te določbe v praksi velik pomen.

Ko se stvari iz sklada skupne potrošnje prenašajo na družbenopravne osebe, se lahko prenesejo tudi brez nadomestila.

V. Jovanovič